

10.2.2021

Eduskunnan talousvaliokunta
tav@eduskunta.fi**ASIA LPY:n kirjallinen lausunto / kuulemistilaisuus 17.2.2021**

Hallituksen esitys eduskunnalle hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi
HE 241/2020 vp

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Lääkäripalveluyritykset ry:tä (LPY) asiantuntijakuulemiseen etäyhteydellä 17.2.2021 sekä yhdistyksen kirjallista asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä hyvinvointialueiden perustamista ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämisen uudistusta koskevaksi lainsäädännöksi sekä Euroopan paikallisen itsehallinnon peruskirjan 12 ja 13 artiklan mukaisen ilmoituksen antamiseksi.

Lääkäripalveluyritykset ry kiittää tilaisuudesta tulla kuulluksi.

Taustaa

Nyt lausunnolla olevat lakiesitysluonnokset muodostavat rungon tällä vaalikaudella toteutettavaksi suunnitellulle sote-uudistukselle. Niihin liittyvä kymmenien sisältölakien päivitys ja uudistaminen on vasta valmistelun alkuvaiheessa. Lausunnolla olevat lakiesitykset kuitenkin antavat suuntaa sisältölakien uudistamiselle ja siten vaikuttavat sote-palvelujärjestelmän kehittymiseen vuosikymmeniksi eteenpäin. Tämän vuoksi on erittäin tärkeää, että nyt kyetään löytämään sote-uudistukselle oikea suunta.

LPY:n mielestä lähes 20 vuoden ajan valmisteltu sote-uudistus pitää toteuttaa tavalla, joka mahdollistaa sille asetettujen keskeisten tavoitteiden saavuttamisen. Niitä ovat alusta asti olleet palveluiden saatavuuden ja yhdenvertaisuuden parantaminen sekä kustannuskasvun hillitseminen tavalla, joka luo edellytykset julkisen talouden tasapainottamiseen pitkällä aikavälillä.

Sote-uudistuksen tarpeesta ja keskeisistä tavoitteista on vallinnut laaja yksimielisyys jo ainakin kolmen vaalikauden ajan.

LPY:n aiemmat lausunnot sote-laeista

LPY vastasi sähköisessä lausuntopalvelussa olleisiin, sote-lakien luonnoksia koskeneisiin kysymyksiin 25.9.2020. Sen lisäksi kokosimme keskeiset näkemyksemme liitteenä olevaan, sosiaali- ja terveysministeriölle 24.9.2020 toimitettuun erillislausuntoon. Siinä arvioimme lausunnolla

olevaa materiaalia (ns. soten runkolakiesitykset) ja sen kautta muodostuvaa sote-uudistusta kolmesta eri näkökulmasta: toiminnallinen, hallinnollis-oikeudellinen ja taloudellinen.

Lausuntokierroksen jälkeen 8.12.2020 annettuun hallituksen esitykseen ei sisältynyt merkittäviä muutoksia aiempaan verrattuna. Näin syksyllä 2020 antamamme lausunto on pääosin edelleen relevantti.

Keskitymme tässä eduskunnan talousvaliokunnalle annettavassa lausunnossa arvioimaan käsitelyssä olevaa hallituksen esitystä talouden näkökulmasta.

Arvioimme esitystä julkisen talouden näkökulmasta: a) muodostuuko uudesta sotesta taloudellisesti uskottava (esimerkiksi hyvinvointialueiden edellytykset selvitä vastuistaan) ja b) onko esitetyllä mallilla mahdollista saavuttaa sote-uudistukselle ”jyvitetty” noin 3 miljardin euron osuus julkisen talouden kestävyysvajeen umpeenkuomisesta.

Yleisarvio hallituksen esityksestä

LPY katsoo, että hallituksen sote-esitys ei sisällä riittävästi kannusteita palvelujärjestelmän kehittämiseen ja uudistamiseen. Siinä ei myöskään esitetä riittävästi konkreettisia keinoja sote-uudistukselle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Ilman merkittäviä korjauksia ja täydennyksiä hallituksen esitykseen ei sote-uudistuksella saavuteta yhtään sille asetettua keskeistä tavoitetta – päinvastoin. Uudistuksen myötä julkisrahoitteisten sote-palveluiden saatavuus heikkenee, eriarvoisuus lisääntyy ja kustannukset karkaavat käsistä.

Sote-uudistuksen kunnianhimoisten tavoitteiden saavuttamiseksi täytyy voida hyödyntää kaikkia käytettävissä olevia resursseja tarkoituksenmukaisella ja optimaalisella tavalla, myös yksityisellä sektorilla tarjolla olevia.

Perusteltu tavoite kustannuskasvun hillitsemisestä

Väestön ikärakenteen muutos ja siitä aiheutuva huoltosuhteen nopea heikkeneminen 2020-luvulta lähtien on ollut sote-uudistuksen käynnistämisen keskeinen peruste. Jotta sote-uudistuksen tavoitteet paremmasta ja oikeudenmukaisemmasta palveluiden saatavuudesta voidaan saavuttaa, on koko palvelujärjestelmän tuottavuutta pystyttävä parantamaan merkittävästi.

Valtaosan sote-palveluista tuottavat edelleen julkiset palveluntuottajat ja järjestämisvastuu on julkisella sektorilla yksinään. Suomen eri alueilla, paikallis- ja aluetasolla, tehdään kuitenkin yhteistyötä julkisen sektorin, yritysten ja järjestöjen välillä. Tästä yhteistyöstä ja yksityisen sektorin hyödyntämisestä sote-palveluiden tuotannossa on pääsääntöisesti hyviä kokemuksia: palveluiden saatavuus, saavutettavuus ja laatu ovat parantuneet – ja samalla on onnistuttu pitämään kustannukset kurissa.

Jos yksityisen sektorin kanssa tehtyä tuloksekasta yhteistyötä rajoitetaan ja vähennetään lainsäädännöllä esitetyllä tavalla, kasvavat kustannukset arvioituakin nopeammin ja samalla tuottavuus heikkenee. Tällöin ei saavuteta sote-uudistukselle asetettua tavoitetta kustannuskasvun hillitsemisestä.

Ajattelu julkisen sektorin oman tuotannon ensisijaisuudesta rajoittaa hyvinvointialueiden mahdollisuuksia etsiä ja hyödyntää kustannustehokkaimpia keinoja vastuullaan olevien palveluiden järjestämiseksi.

Arvio julkisen talouden näkökulmasta

Jo ennen koronavirusta Suomen julkisen talouden kestävyysvaje oli noin 10–12 miljardia euroa. Sen umpeenkuomisesta esimerkiksi 10 vuoden aikavälillä on säilytetty sosiaali- ja terveystoimen osuudeksi noin 3 miljardia euroa.

Hallituksen esityksestä ei käy riittävästi selville, kuinka sote-uudistuksen myötä mahdollistetaan julkisen talouden tasapainottaminen. Maininta 3 miljardin euron kustannusten jarruttamispotentiaalista on epämääräinen ja heikosti perusteltu. Esitys ei myöskään sisällä riittävän tarkkoja arvioita suunnitellun rakennemuutoksen aiheuttamista lisäkustannuksista, ns. muutuskustannuksista.

Epäselväksi jää myös se, kuinka perustettavat hyvinvointialueet selviävät taloudellisista vastuistaan, kuinka paljon valtio joutuu rahoittamaan siirtymävaiheen kustannuksia ja miten peruskunnat selviävät niille jäävistä vastuista muiden palveluiden osalta.

Esimerkkejä hyvinvointialueiden toimintamahdollisuuksien rajoittamisesta

Hallituksen esityksessä rajataan nykyiseen verrattuna voimakkaasti tulevien hyvinvointialueiden mahdollisuuksia organisoida palvelutuotantonsa tehokkaasti ja hyödyntää yksityisen sektorin resursseja ja kapasiteettia – esimerkkinä ostopalveluiden/hankintojen rajaaminen.

Järjestämislakiesityksessä kielletään alihankintojen ketjuttaminen eli puututaan siihen, kuinka yksityinen palveluntuottaja organisoi julkiselle sektorille tuottamansa palvelut.

Esityksen mukaan hyvinvointialue ei saa hankkia yksityiseltä sektorilta anestesiassa tehtäviä toimenpiteitä.

Myös neuvolapalveluiden tulkitseminen viranomaistehtäväksi heikentää hyvinvointialueiden mahdollisuuksia organisoida alueensa palvelutuotanto tarkoituksenmukaisella tavalla.

Järjestämislakiesitykseen sisältyvä kirjaus siitä, että hyvinvointialueella pitää aina olla riittävä oma tuotanto, on hyvin tulkinnanvarainen. Lain perusteluista saa sen käsityksen, että omaa tuotantoa tulee olla reilusti yli puolet jokaisella toimialalla. Nykyisin monella toimialalla yksityisen sektorin (ml. järjestöt) osuus on selvästi yli puolet. Tämä tarkoittaisi sitä, että jatkossa hyvinvointialueiden pitäisi ottaa nämä palvelut omaksi työksi.

Edellä mainittuihin esimerkkeihin viitaten väite siitä, että mikään ei hallituksen esityksen myötä muutu nykyisestä ja että monituottajamallien sekä palveluseleiden hyödyntäminen on edelleen mahdollista samalla tavalla kuin ennenkin, on vähintäänkin erikoinen.

Lopuksi

Toteutuessaan sote-uudistuksella on vaikutusta kaikkien suomalaisten arkeen vuosikymmeniksi eteenpäin. Siksi kyseinen uudistus on valmisteltava huolella. Erityistä huomiota on kiinnitettävä uudistuksen vaikutusarviointeihin.

Ennen lakiesitysten hyväksyntää on pystyttävä riittävällä tarkkuudella vastaamaan myönteisesti kysymykseen ”Syntyykö sote-uudistuksen toteuttamisella esitetyllä tavalla edellytykset uudistukselle asetettujen ja laajasti kannatettujen tavoitteiden toteuttamiselle?”.

Lääkäripalveluyritykset ry:n puolesta,

Ismo Partanen
toiminnanjohtaja
puh. 040 518 5799, ismo.partanen@lpy.fi

LIITE [Lääkäripalveluyritykset ry:n lausunto 24.9.2020](#)